

reix aviat, i en el plural es generalitza des d'antic, com a evolució de *joaus* > *joiaus* (ja en el S. XII: *Tristan*). També hi ajudaria la vacil·lació dialectal en el tractament de la -c-, com en *oie* al costat de *one* AUCA, *poi* junt amb *peu* PAUCUM, *loyer* al costat de *allouer*. I un cop existent *joiaus* o *joiel*, era natural que el percebessin com dim. de *joie* 'alegria', i que d'aquell traguessin un pseudoprimitiu *joie* 'joiell'.

Joiós, V. *goig* *Joir* no ha estat mai català *Joli*,¹⁰ V. *enjolit* *Joliblau*, *joligroc*, V. *jull*

JOLIU, fem. JOLIA o -IUA, 'bonic'. Com que d'aquest adjectiu antic ja indiquem l'etimologia i dissenyem la història a ENJOLIT (paràgraf penúltim i nota 6), ens limitem ací a afegir-hi la vella documentació catalana, a tall d'apèndix.

«Partir no podia / los ulls de mirar tan bell riu; / l'altre no era ten *joliu* / ne de sabor tan graciosa», BMetge (*Fort. e Pr.*, 66.29). «Hun scuder molt robust --- anave ben vestit e molt *joliu*, e nunqua-s confessave --- ans se trufave de aquells que fahyen penitència», StVicentF (*Serm.* II, 76.4). «Entre las més que jo lavors hi viu / --- / Axí com féu lo cors bell e *joliu*» (*julliu* ms. P), FeOliver, c. 1460 (*Madama sense mercè*, v. 140; *Rom.* LXII, 491, tot i que el model francès no porta aquí tal adjectiu). *Juliu* com a fem. en els versos montserratins de Les Guilleumes, a. 1700 (*BABL* ix, 9).

També funcionant com a paraula femenina en el romanç de la *Filla del Carmení* (recollit per Verdaguer als Banys d'Arles): «Petita l'han casada l'Arciseta *joliu* / lan-ga-ri-guiu, / petita l'han casada / que encara no's sap vestí» (però l'*Escrivaneta joli*, a dues altres versions, també d'Arles o dels Banys), MilàF (*Romlo.*, 205A); «cantant *joli* cançó», *La Presó de Lleida*, recollida per PPferrer a Er de Cerdanya (ibid., 209A). I el diminutiu *joliet*: «Vehya en la plaça molts infans e infants roses, e entre tots n'í vehie hu, *joliet*, ab los cabells rossos», StVicentF (*Serm.* I, 69.28).

El femení fou sobretot *jolia*, assegurat per les rimas en Cerverí: «--- / e dir —Na *jolia*, / flors de cortesia!» (29/23.35); rimant amb *carestia*, *sia* etc., aplicat a la Vescomtessa de Cardona (24/10.70). No devia ser mot popular en el S. XIV, car el copista del Canç. d'Urgell el corromp en 29/33.35 i en una altra lírica, canviant-ho en *joy sia*. «Set donzelles en la via / viu tot dret vers mi venir / --- / —Ai, mestre molt reverent / —dix d'elles la pus *jolia*— / lo vostre aveniment / nos ha dada alegria», Turmeda (*Div. Mall.*, 106). «Si la regina --- vehya una infanta *jolia*», «se enamora de una infanta pobra e magra, mas és *jolia*», StVicentF (*Serm.* I, 70.2, 127.5). «Bella e *jolia*» figura també en Eiximenis, *Dones*. I no és forma estranya al cançoner popular: «Am un' altra me marida: / no és tan *jolia* com vós, / mas amós! / --- / Si a la dansa vós vení, / mon cor *jolí*, / hi has de vení tota blanca» (reco. a Palaldà), MilàF (*Romlo.*, 262.15, 25), «a la vila de París / n'hi ha una *julí* filla --- *julia* com un sol» (ibid., 264).

Jona, grafia apitxada per *xona*

JONC, del ll. *jŏncus* id. □ 1.ª doc.: 1252.

En la Lleuda de Tortosa (art. 53): «Carga de cabaços, palmes o *jonchs*, obrats o per obrar, estores, cordes redones e treveyles, e obra de terra, carbó, pach, per carga, 1 s. de jaqueses» (RLR IV, 251, n. 4). «Al senyor rei d'Aragó --- e la casa de Mallorca e de Sicília --- membre-li de l'eximpli de la mata de *jonc* que --- ha quella força que, si tota la mata ligats ab una corda ben forts, e tota la volets arrencar ensem, dic-vos que deu hòmens, per bé que tiren, no l'arrencaran --- e si en levats la corda, de *jonc* en *jonc* la trençarà tota un fadrí de vuit anys, que sol un *jonc* no hi romandrà», Muntaner (Casac. IX, 6.15ss., § 292); «AJUDANTS DE LA CAMBRA --- a lur offici volem pertànyer que, en estiu, *jonch* e altres coses verdejants, e en ivern coses en lo sòl necessàries, o entre los peus a tenir, haver procuren, e lenyes per focs en nostres cambres faedors», *Ordenac.* del Cerimoniós, a. 1344 (*CoDoACA* v, 73.22).

La variant occid. *junc* ja apareix en un document de 1373: «un garbell squinçat de *junch*» que essent de *Hospitalers* (MiretS., *TemplersH*, 556, deu ser cat. occid. o bé val.); «tal passió, / açots, colona, / de *juncs* corona, / martell tan greu, / lança, claus, creu ---», JRoig (*Spill*, 13976); «Entre les altres relíquies, tenen una espina de la corona de Jesucrist e --- aquella espina és de *junc* marí, e és d'aquelles que li entraven dins lo cap e li tocaven al cervell», JoMartorell (§ 98, Ri., p. 219, comprovat a la princeps).

Jonc amb o és avui la forma pròpia de quasi tot el cat. or., si bé ja no del Cardener (Olius, 1964) ni Cerdanya (*Camps del zún*, Prullans, 1935), però sí Osona (*žóns* Gurb, 1936), Gironès-Emp., Maresme, Vallès, Bna. etc.: al Prat de Llobregat en distingeixen diverses menes: *borró*, *capça-de-moro*, el *jonc de nanses* (emprat per fer-ne), *jonc de retort* i *jonc bogal*, que és semblant a la boga (1932).¹ *Jonc* a Mallorca (on suposo bastant general la pronúncia amb ó tancada, però a la costa de Felanitx crec haver sentit *Punta d'òž gòž* (1964).

Però *junc* és la forma occidental, bastant general en tot l'àmbit dels dos dialectes: en el País Val. per tot ho vaig sentir així, de cap a cap, si bé potser hi ha alguna excepció molt localitzada, car a Aiello de Malferrit vaig anotar *Barranc de žonkár*; fóra ben excepcional: ja de Vallada tinc *žunčár* i *žunčéra* (1962); «segarr els *žúms*» = «tallar les canyes», Torrent, i a l'Albufera fan els *monots* «de *junc*» (Lluís R. Flores), *junch* escriu MGadea (*T. del Xè* II, 140), cap a Castelló JPorcar enumera «ramatges, vanyes, senill, boga, *junc* etc.» (*BSCC* XIV, 246).

En català occidental, és propi de la Ribera de l'Ebre, propi del Priorat (Flix, el Lloà) i segueix sense solució de continuïtat fins al cim dels Pirineus (*žúñ* Esterri de Cardós, 1934). Tenen gran extensió allà unes variants d'ultracorrecció analògica: *žúy* a la Granadella i la Granja d'Escarp; *žúms* pl. (El Soleràs),⁶⁰ sentit també per la comarca de Lleida etc., i d'allí se-